

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Als we in de komende tijd nader met elkaar kennismaken, zou ik dat graag doen door van u te horen met welke geloofsvraag u bezig bent, op dit moment of misschien ook wel veel langere tijd. Zou u *mij* dat – op dit moment – vragen door welke vraag ik in mijn geloof en in mijn predikantschap gedreven word, dan mag u van mij weten dat dat de vraag is van de wetgeleerde aan Jezus: ‘Wat moet ik *doen* om het eeuwige leven te beërven?’

U hebt het vast al wel gelezen in *Samenklank*, het nieuwe kerkblad van Zuidwest, dat elke predikant van Zuidwest een eigen specialisatie heeft, en dat mijn specialisatie ‘Vorming en Toerusting’ is. Een zin die voor mij daarin, in het vormings-en toerustingswerk, bepalend is, is een zin uit Psalm 86, uit de berijmde psalm, de eerste zin van het vierde couplet: ‘Leer mij naar uw wil te handelen.’ Oftewel, het leren staat voor mij niet op zichzelf, het is geen doel in zichzelf, het is steeds te leren om te weten hoe naar zijn wil te handelen. Dat is wat mij in mijn specialisatie drijft, en daarin niet alleen, maar in heel mijn predikantschap.

Vraagt u mij naar mijn visie op de gemeente, dan zal ik allereerst zeggen dat een messiaanse gemeente een vierende gemeenschap is om daar direct aan toe te voegen dat het een lerende gemeenschap is, een gemeenschap die zich bezint op haar plaats in de wereld, die nadenkt over de vraag hoe mens in deze wereld te zijn *coram Deo*, voor het aangezicht van God. Daar wil ik graag samen met u over nadenken, en samen met u kijken of we ook tot antwoorden op die vragen kunnen komen.

Dat is voor mij ook de reden geweest om voor de Bosbeskappel te kiezen, omdat ik weet dat er ook hier een langdurige traditie bestaat op het gebied van Vorming en Toerusting. Jan Eikelboom heeft op dat gebied hier heel veel werk verzet. Als Bethelkerk voelden we ons daarin nauw verwant met de Bosbeskappel; ook in de Bethelkerk is daar altijd veel aandacht voor geweest.

2. Terug naar Lucas 10. Het is die vraag van de wetgeleerde aan Jezus die mij in mijn geloofsleven en als predikant drijft: ‘Wat moet ik doen om het eeuwige leven te beërven?’ Op het eerste gezicht misschien niet helemaal een vraag waarvan u misschien zegt: ‘Ja, dat is ook mijn vraag.’ Maar, als je de vraag nauwgezet gaat bekijken, dan is hij misschien toch minder vreemd dan je denkt. Het hangt er wel vanaf hoe je de vraag verstaat. Volgens mij moeten we deze vraag niet verstaan als: ‘Wat moet ik doen om in de hemel te komen?’ ‘Wat moet ik doen om deel te krijgen aan een leven na dit leven.’ Dat is niet de strekking van deze vraag. Met ‘eeuwig leven’ gaat het namelijk allereerst om het leven hier en nu, een leven dat met beide benen op de grond staat. Wat ermee bedoeld wordt, is dit: ‘Wat moet ik doen om deel te krijgen aan het echte leven, aan leven zoals het van Godswege bedoeld is.’ Nog wat meer in termen van onze tijd gezegd: ‘Wat moet ik doen om een leven deelachtig te worden dat kwaliteit heeft, een leven dat niet opgaat in allerlei verplichtingen en beslommeringen, maar dat zagezegd eeuwigheidswaarde heeft, een leven dat er mag zijn en dat daarom dan ook bestand heeft?’

3. Op die vraag van de wetgeleerde laat Jezus hem zelf het antwoord geven. Dat doet hij door hem een tegenvraag te stellen. De wet, de Tora wijst immers de weg? Welnu, wat staat in de wet geschreven, hoe lees je die? Natuurlijk weet de man, een wetgeleerde, wat hij antwoorden moet, deskundige als hij is op het gebied van de Tora, en hij wijst hem op het dubbele liefdesgebod: ‘Je zult de Here, je God liefhebben, en de naaste (die is) als jezelf.’

‘Je hebt juist geantwoord’, zo repliceert Jezus. En daarbij laat hij het niet, want hij voegt daar nog wat aan toe: ‘Doe dit en je zult leven.’ De wetgeleerde stelde de vraag, terugkijkend naar het verleden, want eigenlijk vroeg hij: ‘Wat moet ik *gedaan hebben*, dat ik het eeuwige leven zal beërven?’ Jezus laat in zijn antwoord - door middel van de tegenwoordige tijd - zien, dat dat niet en nooit een afgesloten kwestie kan zijn. Evenmin dat het iets is dat je kunt verdienen, maar dat dat iets is dat je nu *op dit moment* hebt te doen, waardoor je zult leven, in de kwalitatieve betekenis van het woord ‘leven’.

4. In plaats van gehoor te geven aan deze oproep van Jezus, lezen we nu dat hij zich wilde rechtvaardigen. Vandaar zijn tweede vraag. Gemeente, en nu moeten we even opletten hoe we de klemtoon leggen, want nu vraagt hij niet: ‘Wie is mijn naaste?’ maar: ‘Wie is *mijn* naaste?’ De nadruk ligt op het woordje ‘mijn’, dat in het Grieks dan ook helemaal voorop staat. Hij neemt zichzelf tot maatstaf van de ander!

Nu moet u weten dat daar in de rabbijnse literatuur een fikse discussie over was: wie onder dat begrip ‘naaste’ vielen. De vraag kortom was tot hoever die liefde zich heeft uit te strekken. Maar zoals Jezus eerder een vraag met een tegenvraag beantwoordde, zo doet hij dat nu ook. Maar nu gaat daar onze gelijkenis aan vooraf. Gemeente, en dan moeten we zien met welke tegenvraag Jezus aan komt. Want dan zegt hij niet: ‘Wie van deze drie *zag* het slachtoffer als zijn naaste?’ Maar dan zegt hij: ‘Wie van deze drie is de naaste

geworden van degene die in handen van de rovers was gevallen?’ De gebruikelijke opvatting van wie je naaste is, wordt hiermee precies omgekeerd. De naaste is niet degene die jou hulp *nodig heeft*, maar is degene die hulp *geeft*!

De algemene vraag van de wetgeleerde, die aanleiding was voor het vertellen van het verhaal en waarin de vragensteller op zoek is naar een handelings*object*, aan wie hij (!) zijn liefde kan bewijzen: ‘Wie is mijn naaste dat ik hem kan liefhebben?’ *die* wordt omgedraaid tot een zeer concrete vraag die de aangesprokene tot handelings*subject* maakt. In plaats van naar het object moet naar het subject gevraagd worden. Als men wil weten waar de naaste te vinden is, moet men zich als naaste gedragen. Wie liefde bewijst, stelt de vraag naar het object van de liefde niet meer. Liefde wordt niet gevonden door naar een object te zoeken, maar door subjectief liefde te bewijzen.

5. Kijk, dat is wat de wetgeleerde wilde: definiëren. Een *definitie* wilde hij van wie hij heeft lief te hebben. Maar definiëren betekent niets anders dan *begrenzen*, en zo voor eens en voor al de uitsluiting van iets/iemand bepalen. Begrenzen *en* uitsluiten. We merken: hier valt een deur in het slot. Wie wordt in dit gesprek binnen en buitengesloten? De vraag van de wetgeleerde duidt erop, dat dat met de *naaste* zal gebeuren. Hoe eng of wijd dit begrip ook opgevat wordt, dat verandert niets aan de zaak, ook niet wanneer het tot in het oneindige wordt uitgebreid. Daar maakt de gelijkenis met de vraag een einde aan, en wel zo dat de naaste niet zijn voor altijd vaste plaats heeft. Nee, verrassend sluit hij de vragensteller daarbij in en onttrekt hem iedere vluchtweg. Jezus verruimt dus niet eenvoudig het begrip ‘naaste’, waarmee de wetgeleerde opereert, tot in het oneindige. Ook laat hij het gebod van de liefde niet in algemene filantropie overgaan. Deze opvatting van naaste wordt in de tegenvraag veeleer uit haar voegen gelicht. Deze vraag laat zien dat de abstract gestelde vraag, die op een algemeen geldende definitie aandringt, van het begin af aan een onding is, omdat men over de naaste op deze manier zo niet kan spreken. Die manier zou ooit een ander kunnen buitensluiten!

6. Kijk, gemeente, dat is nu waarom ik zo mateloos door deze verhalen wordt geboeid. Omdat ze telkenmale je denken over alles wat je denkt en gelooft op zijn kop zetten. Telkens krijg je, zogezegd, weer andere definities voorgezet in de Bijbel. Daarom heb ik naast dit verhaal van de barmhartige Samaritaan gekozen voor dat verhaal uit Exodus, omdat daar iets soortgelijks gebeurt als hier. Krijgt hier vanuit Lucas 10 het begrip ‘naaste’ een totaal andere betekenis dan ook wij gewend zijn. Denk je dat dat begrip over de ander gaat, dan ontdek je opeens dat het niet over iemand anders, maar dat jij opeens in dat begrip voorkomt. Iets soortgelijks doet zich voor in dat andere verhaal, in Exodus 4. Het is een passage, het slot van het roepingsverhaal van Mozes (Ex. 2:23-4:17). Een verhaal, waarin het woord ‘God’ heel wat keren voorkomt, op een manier die ons vertrouwd is, als je dat ooit al kan zeggen, maar waarin dat woord ‘god’ aan het slot dan opeens heel anders functioneert. Het gaat mij nu om die zin die bijna helemaal staat. Het is zo’n zin, waarvan je bij het eerste horen zegt: ‘Staat dat er echt.’ Het wordt nog verbazingwekkender, als je dan ook ziet dat het God zelf is, die het zegt: ‘Dan zult u tot hem – dat is Aäron – spreken en de woorden in zijn mond leggen. En ik zal zijn met uw mond en met zijn mond, en ik zal u leren wat u doen moet. Hij zal voor u tot een mond zijn – en dan komt het – en u zult hem tot een god zijn.’ ‘Tot een god zijn? Ja, tot een god zijn. De mens die de ander tot een god kan zijn? Ja, inderdaad.

7. Verrassend toch zulke verhalen. Als ze al je beelden over de naaste en over God op zijn kop zetten. Waarom ze dat doen? Omdat dat woorden zijn, waarmee duidelijk gemaakt wil worden dat jij daar nooit buiten staat. Hoe dat heet? Dat heet: inclusief geloven. Want dat is wat God wil. Steeds zoekt hij mensen, u en mij, erbij te betrekken, in die beweging, in zijn beweging, de beweging van ‘Ga en doe evenzo’. In paus Franciscus zagen we deze week zo iemand die zich door het appel dat van deze gelijkenis van de barmhartige Samaritaan uitgaat, op zijn reis naar en zijn presentie in Lampedusa, dat kleine eilandje in de Middellandse Zee, waar dagelijks de vluchtelingen uit Afrika in wankele bootjes arriveren. Een man die liet zien geraakt te zijn door de nood van de ander, en die daar niet onverschillig voor was. Dat ook wij die roepstem om niet onverschillig te zijn voor mensen in nood, zullen horen.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*8^e Zondag na Pinksteren, 14 juli 2013
Bosbeskapel, Den Haag
ds. Nico Riemersma*